

статусу прокуратури України та удосконалення її діяльності. – Харків, 1999. – С. 95–97.

6. Серета Г.П. Категорія ефективності як засіб удосконалювання роботи органів прокуратури / Г.П. Серета // Питання конституційно-правового статусу прокуратури України та удосконалення її діяльності. – Х., 1999. – С. 63–67.

7. Про організацію роботи і управління в органах прокуратури України : Наказ Генерального прокурора України № 1-гн від 26 листопада 2011 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.gp.gov.ua/ua/gl.html?_m=publications&_t=rec&id=94102

8. Про організацію діяльності прокурорів у кримінальному провадженні : Наказ Генерального прокурора України від 19 листопада 2012 року № 4-гн [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.gp.gov.ua/ua/gl.html?_m=publications&_t=rec&id=94102

9. Про організацію роботи органів прокуратури щодо представництва інтересів громадянина або держави в суді та їх захисту при виконанні судових рішень : Наказ Генерального прокурора України від 28 листопада 2012 року № 6-гн [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.gp.gov.ua/ua/gl.html?_m=publications&_t=rec&id=94102

10. Морщакова Т.Г. Социологические аспекты изучения эффективности правосудия / Т.Г. Морщакова, И.Л. Петрухин // Право и социология. – М. : Наука, 1973. – С. 264.

11. Проблеми забезпечення ефективності діяльності органів кримінального переслідування в Україні : моногр. / кол. авт. ; за заг. ред. В.І. Борисова, В.С. Зеленецького. – Х. : Право, 2010. – С. 61.

ФОРОСТЯНИЙ А. В.,

кандидат юридичних наук, викладач кафедри кримінального процесу (Національна академія внутрішніх справ)

УДК 343.132

НАДАННЯ СЛІДЧИМ СУДДЕЮ ДОЗВОЛУ НА ПРОВЕДЕННЯ НЕГЛАСНИХ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ

Розглянуто і проаналізовано процесуальний порядок і правові проблеми надання слідчим суддею дозволу на проведення негласних слідчих (розшукових) дій, запропоновані шляхи удосконалення кримінально-процесуального законодавства.

Ключові слова: слідчий суддя, надання дозволу, негласні слідчі (розшукові) дії.

Рассмотрен и проанализирован процессуальный порядок и правовые проблемы предоставления следственным судьей разрешения на проведение негласных следственных (розыскных) действий, предложены способы усовершенствования уголовно-процессуального законодательства.

Ключевые слова: следственный судья, предоставление разрешения, негласные следственные (розыскные) действия.

Considered and analyzed procedural order and legal problems investigating judge granting permission to conduct covert investigative (detective) actions proposed ways to improve the criminal procedure law.

Key words: investigating judge, granting permission, unspoken investigation (investigative) action.

Вступ. У ч. ч. 1, 2 ст. 246 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК) визначено, що негласні слідчі (розшукові) дії – це різновид слідчих (розшукових) дій, відомості про факт та методи проведення яких не підлягають розголошенню, за винятком випадків, передбачених цим Кодексом. Негласні слідчі (розшукові) дії проводяться у випадках, якщо відомості про злочин та особу, яка його вчинила, неможливо отримати в інший спосіб. Негласні слідчі (розшукові) дії, передбачені ст. ст. 260-264 (в частині дій, що проводяться на підставі ухвали слідчого судді), 267, 269-274 цього Кодексу, проводяться виключно у кримінальному провадженні щодо тяжких або особливо тяжких злочинів. Про порядок їх проведення йдеться у гл. 21 КПК.

Постановка завдання. Питання про поняття, систему та порядок проведення негласних слідчих (розшукових) дій досліджували Л.І. Аркуша, В.Д. Берназ, Р.І. Благута, А.П. Глушко, С.В. Єськов, В.А. Колесник, М.І. Костін, Є.Д. Лук'янчиков, М.А. Погорецький, В.Д. Пчолкін, М.О. Сергатиї, Д.Б. Сергеева, О.В. Сачко, Є.Д. Скулиш, В.Г. Уваров, В.І. Фаринник, О.Ю. Шевчук, Р.М. Шехавцов, М.Є. Шумило, О.М. Юрченко, М.О. Яковенко та інші науковці.

Разом з тим питання про надання слідчим суддею дозволу на проведення негласних слідчих (розшукових) дій ще залишається недостатньо дослідженим. Його розгляд є метою цієї статті.

Результати дослідження. Слідчий суддя надає дозвіл на проведення таких негласних слідчих (розшукових) дій: 1) аудіо, відеоконтроль особи (ст. 260 КПК); 2) накладення арешту на кореспонденцію (ст. 261 КПК); 3) зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж (ст. 263 КПК); 4) зняття інформації з електронних інформаційних систем (ст. 264 КПК); 5) обстеження публічно недоступних місць, житла чи іншого володіння особи (ст. 267 КПК); 6) установлення місцезнаходження радіоелектронного засобу (ст. 268 КПК); 7) спостереження за особою (ст. 269 КПК); 8) аудіо-, відеоконтроль місця (ст. 270 КПК); 9) негласне отримання зразків, необхідних для порівняльного дослідження (ст. 274 КПК).

Перед зверненням до суду з клопотанням про надання дозволу на проведення негласних слідчих (розшукових) дій слідчий зобов'язаний відповідно до ч. 3 ст. 246 КПК погодити його з прокурором. Однак КПК не регулює порядок такого погодження.

Регламентує дане питання Інструкція «Про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні», яка затверджена спільним наказом Генеральної прокуратури України, Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України, Адміністрації Державної прикордонної служби України, Міністерства фінансів України, Міністерства юстиції України від 16 листопада 2012 р. № 114/1042/516/1199/936/1681/51 [1]. У п. 2.4 даної Інструкції вказано, що:

- розгляд та погодження прокурором клопотання про надання дозволу на проведення негласних слідчих (розшукових) дій здійснюється невідкладно з моменту його надходження;
- прокурором вивчаються матеріали кримінального провадження, які є підставою для прийняття рішення про погодження клопотання;
- відмова в погодженні клопотання приймається у формі постанови і не виключає повторного звернення слідчого після отримання додаткових доказів або усунення недоліків, вказаних прокурором у рішенні.

Також про погодження прокурором клопотання слідчого про надання дозволу на проведення негласних слідчих (розшукових) дій мова йде у наказі Генерального прокурора України від 19 грудня 2012 р. № 4гн «Про організацію діяльності прокурорів у кримінальному провадженні» (із змінами, внесеними наказом Генерального прокурора України від 26 липня 2013 р. № 4гн-1) [2]. У п. 10 цього наказу передбачені такі правила:

- прокурорам, які здійснюють нагляд за додержанням законів під час досудового розслідування, перед погодженням клопотань про проведення негласних слідчих (розшукових) дій перевіряти відповідність наведених у них даних вимогам законів, матеріалам і фактичним обставинам кримінального провадження;
- питання про погодження клопотань слідчих (розшукових) дій або про відмову в їх погодженні вирішувати невідкладно;
- у разі відмови в їх погодженні виносити постанову з викладенням мотивів такого рішення;
- реєструвати клопотання про проведення негласних слідчих (розшукових) дій відповідно до правил таємного діловодства.

Як уявляється, гл. 21 КПК необхідно доповнити статтею про порядок розгляду та погодження прокурором клопотання слідчого про надання дозволу на проведення негласних слідчих (розшукових) дій. Аргументація цієї пропозиції полягає у тому, що відповідно до ст. 1 КПК порядок кримінального провадження має визнаватися лише кримінальним процесуальним законодавством України. Таке законодавство складається з відповідних положень Конституції України, міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, цим Кодексом та іншими законами України. Вищевказані відомчі нормативні акти не є джерелом кримінального процесуального права.

У випадку відмови прокурора в погодженні клопотання слідчого до слідчого судді про проведення негласних слідчих (розшукових) дій слідчий відповідно до ч. 3 ст. 40 КПК має право звернутися до керівника органу досудового розслідування, який після вивчення клопотання за необхідності ініціює розгляд питань, порушених у ньому, перед прокурором вищого рівня, який протягом трьох днів погоджує відповідне клопотання або відмовляє у його погодженні.

Клопотання слідчого, прокурора про надання дозволу на проведення негласної слідчої (розшукової) дії повинні відповідати вимогам ч. 2 ст. 248 КПК. У цьому клопотанні зазначаються: 1) наймену-

вання кримінального провадження та його реєстраційний номер; 2) короткий виклад обставин злочину, у зв'язку з розслідуванням якого подається клопотання; 3) правова кваліфікація злочину із зазначенням статті (частини статті) Кримінального кодексу України; 4) відомості про особу (осіб), місце або річ, щодо яких необхідно провести негласну слідчу (розшукову) дію; 5) обставини, що дають підстави підозрювати особу у вчиненні злочину; 6) вид негласної слідчої (розшукової) дії та обґрунтування строку її проведення; 7) обґрунтування неможливості отримання відомостей про злочин та особу, яка його вчинила, в інший спосіб; 8) відомості залежно від виду негласної слідчої дії про ідентифікаційні ознаки, які дозволяють унікально ідентифікувати абонента спостереження, телекомунікаційну мережу, кінцеве обладнання тощо; 9) обґрунтування можливості отримання під час проведення негласної слідчої (розшукової) дії доказів, які самостійно або в сукупності з іншими доказами можуть мати суттєве значення для з'ясування обставин злочину або встановлення осіб, які його вчинили. До клопотання слідчого, прокурора додається витяг з Єдиного реєстру досудових розслідувань щодо кримінального провадження, у рамках якого подається клопотання.

На наш погляд, ч. 2 ст. 248 КПК доцільно доповнити положенням, що для підтвердження необхідності проведення негласної слідчої (розшукової) дії на вимогу слідчого судді надаються матеріали кримінального провадження. Про надання таких матеріалів вказано у п. 2.2 Інструкції «Про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні». Також у п. 1.10.1 цієї Інструкції зазначено, що слідчому судді необхідно надати відомості, незалежно від виду негласної слідчої (розшукової) дії, отримані в ході досудового розслідування, що підтверджують неможливість одержання відомостей про злочин чи особу, яка його вчинила, в інший спосіб [1].

Клопотання слідчого, погоджене прокурором, або клопотання прокурора про надання дозволу на проведення негласної слідчої (розшукової) дії направляється для прийняття рішення до слідчого судді, яким відповідно до ст. 247 КПК є голова чи за його визначенням інший суддя Апеляційного суду Автономної Республіки Крим, апеляційного суду області, міст Києва та Севастополя, у межах територіальної юрисдикції якого знаходиться орган досудового розслідування.

Слідчий суддя відповідно до ч. 1 ст. 248 КПК зобов'язаний розглянути клопотання протягом шести годин з моменту його отримання. Розгляд клопотання здійснюється за участю особи, яка подала клопотання.

Згідно з ч. ч. 3, 4 ст. 248 КПК, слідчий суддя має постановити ухвалу про дозвіл на проведення негласної слідчої (розшукової) дії, якщо слідчий, прокурор доведе наявність достатніх підстав вважати, що: 1) вчинений злочин відповідної тяжкості; 2) під час проведення негласної слідчої (розшукової) дії можуть бути отримані докази, які самостійно або в сукупності з іншими доказами можуть мати суттєве значення для з'ясування обставин злочину або встановлення осіб, які вчинили злочин.

Ухвала слідчого судді про дозвіл на проведення негласної слідчої (розшукової) дії повинна відповідати загальним вимогам до судових рішень, передбачених КПК, а також містити відомості про: 1) прокурора, слідчого, який звернувся з клопотанням; 2) злочин, у зв'язку із досудовим розслідуванням якого постановляється ухвала; 3) особу (осіб), місце або річ, щодо яких необхідно провести негласну слідчу (розшукову) дію; 4) вид негласної слідчої (розшукової) дії та відомості залежно від її виду про ідентифікаційні ознаки, які дозволяють унікально ідентифікувати абонента спостереження, телекомунікаційну мережу, кінцеве обладнання тощо; 5) строк дії ухвали.

Зі змісту ч. 3 ст. 248 КПК випливає, що слідчий суддя повинен постановити ухвалу про відмову в наданні дозволу на проведення негласної слідчої (розшукової) дії, якщо слідчий, прокурор не доведе вищевказані обставини. Очевидно, що таку ухвалу слідчий суддя зобов'язаний постановити і у тому випадку, якщо клопотання про надання дозволу на проведення негласної слідчої (розшукової) дії не відповідає встановленим вимогам. Оскільки про підстави та порядок прийняття таких рішень у ст. 248 КПК не вказано, пропонуємо доповнити її відповідним положенням.

Узагальнення судової практики розгляду клопотань про дозвіл на проведення негласних слідчих (розшукових) дій слідчим суддею свідчить, що іноді відомості, які містяться у цих клопотаннях, не підтверджуються матеріалами кримінального провадження.

Так, наприклад, мають місце випадки, коли в цих матеріалах відсутні будь-які дані про належність особі та використання нею номеру мобільного телефону. При цьому слідчі, прокурори не завжди вживають заходи щодо підтвердження даних про користування особою саме зазначеним у клопотанні телефоном на момент внесення клопотання до суду, не зазначається інформація, яка знаходиться в операторів та провайдерів телекомунікацій, про зв'язок абонента, надання телекомунікаційних послуг, у тому числі отримання послуг, їх тривалості, змісту, маршрутів передавання. Вказане свідчить, що прокурори, слідчі не зверталися до районного суду з клопотанням про тимчасовий доступ до речей і документів на підставі п. 7 ч. 1 ст. 162 КПК. Мали місце випадки, коли до Апеляційного суду м. Києва надходили клопотання, які не містили жодних даних про належність номера мобільного телефону особі, яка підозрюється у вчиненні кримінального правопорушення [3].

Ст. 249 КПК визначає, що строк дії ухвали слідчого судді про дозвіл на проведення негласної слідчої (розшукової) дії не може перевищувати два місяці. Якщо слідчий, прокурор вважає, що проведення такої дії слід продовжити, то слідчий за погодженням з прокурором або прокурор має право звернутися до слідчого судді з клопотанням про постановлення ухвали згідно з вимогами ст. 248 цього Кодексу. Крім відомостей, зазначених у ст. 248 КПК, слідчий, прокурор повинен надати додаткові відомості, які дають підстави для продовження негласної слідчої (розшукової) дії.

Загальний строк, протягом якого в одному кримінальному провадженні може тривати проведення негласної слідчої (розшукової) дії, дозвіл на проведення якої дає слідчий суддя, не може перевищувати максимальні строки досудового розслідування, передбачені ст. 219 КПК. У разі якщо така негласна слідча (розшукова) дія проводиться з метою встановлення місцезнаходження особи, яка переховується від органів досудового розслідування, слідчого судді чи суду та оголошена в розшук, вона може тривати до встановлення місцезнаходження розшукуваної особи.

Слідчий суддя також надає дозвіл на проведення негласних слідчих (розшукових) дій у порядку, передбаченому ст. 250 КПК. У цій статті зазначено, що у виняткових невідкладних випадках, пов'язаних із врятуванням життя людей та запобіганням вчиненню тяжкого або особливо тяжкого злочину, передбаченого розділами I, II, VI, VII (ст. ст. 201 та 209), IX, XIII, XIV, XV, XVII Особливої частини Кримінального кодексу України, негласна слідча (розшукова) дія може бути розпочата до постановлення ухвали слідчого судді у випадках, передбачених КПК, за рішенням слідчого, узгодженого з прокурором, або прокурора. У такому випадку прокурор зобов'язаний невідкладно після початку такої негласної слідчої (розшукової) дії звернутися з відповідним клопотанням до слідчого судді.

Слідчий суддя розглядає таке клопотання згідно з вимогами ст. 248 КПК. Виконання будь-яких дій з проведення негласної слідчої (розшукової) дії повинно бути негайно припинено, якщо слідчий суддя постановить ухвалу про відмову в наданні дозволу на її проведення. Отримана внаслідок такої негласної слідчої (розшукової) дії інформація повинна бути знищена в порядку, передбаченому ст. 255 КПК.

Потрібно звернути увагу на те, що у ст. 250 КПК не вказано, що це за негласні слідчі (розшукові) дії, які можуть бути розпочаті до постановлення ухвали слідчого судді за рішенням слідчого, узгодженого з прокурором, або прокурора. Роз'яснення надані у п. 1.15 Інструкції «Про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні» [1]. Зазначено, що лише негласні слідчі (розшукові) дії, які передбачені ст. ст. 268, 269 КПК, дозволяється проводити до постановлення ухвали слідчого судді у виняткових випадках, визначених ст. 250 цього Кодексу, що також потребує закріплення у КПК.

Висновки. До основних підсумків дослідження слід віднести наступні положення. Гл. 21 КПК необхідно доповнити статтею про порядок розгляду та погодження прокурором клопотання слідчого про надання дозволу на проведення негласних слідчих (розшукових) дій. Аргументація цієї пропозиції полягає у тому, що відповідно до ст. 1 КПК порядок кримінального провадження має визнаватися лише кримінальним процесуальним законодавством України.

На наш погляд, ч. 2 ст. 248 КПК доцільно доповнити положенням, що для підтвердження необхідності проведення негласної слідчої (розшукової) дії на вимогу слідчого судді надаються матеріали кримінального провадження. Про надання таких матеріалів вказано у п. 2.2 Інструкції «Про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні». Також у п. 1.10.1 цієї Інструкції зазначено, що слідчому судді необхідно надати відомості незалежно від виду негласної слідчої (розшукової) дії, отримані в ході досудового розслідування, що підтверджують неможливість одержання відомостей про злочин чи особу, яка його вчинила, в інший спосіб [1].

Зі змісту ч. 3 ст. 248 КПК випливає, що слідчий суддя повинен постановити ухвалу про відмову в наданні дозволу на проведення негласної слідчої (розшукової) дії, якщо слідчий, прокурор не доведе наявність достатніх підстав вважати що: 1) вчинений злочин відповідної тяжкості; 2) під час проведення негласної слідчої (розшукової) дії можуть бути отримані докази, які самостійно або в сукупності з іншими доказами можуть мати суттєве значення для з'ясування обставин злочину або встановлення осіб, які вчинили злочин. Очевидно, що таку ухвалу слідчий суддя зобов'язаний постановити і у тому випадку, якщо клопотання про надання дозволу на проведення негласної слідчої (розшукової) дії не відповідає встановленим вимогам. Оскільки про підстави та порядок прийняття таких рішень у ст. 248 КПК не вказано, пропонуємо доповнити її відповідним положенням.

У ст. 250 КПК не вказано, що негласні слідчі (розшукові) дії можуть бути розпочаті до постановлення ухвали слідчого судді за рішенням слідчого, узгодженого з прокурором, або прокурора. Роз'яснення надані у п. 1.15 Інструкції «Про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні» [1]. Зазначено, що лише негласні слідчі (розшукові) дії, які передбачені ст. ст. 268, 269 КПК, дозволяється проводити до постановлення ухвали слідчого судді у виняткових випадках, визначених ст. 250 цього Кодексу, що також потребує закріплення у КПК.

Список використаних джерел:

1. Про затвердження Інструкції «Про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні»: Наказ Генеральної прокуратури України, Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України, Адміністрації Державної прикордонної служби України, Міністерства фінансів України, Міністерства юстиції України від 16 листопада 2012 р. № 114/1042/516/1199/936/1681/51 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minjust.gov.ua/42544>
2. Про організацію діяльності прокурорів у кримінальному провадженні: Наказ Генерального прокурора України від 19 грудня 2012 р. № 4гн (із змінами, внесеними наказом Генерального прокурора України від 26 липня 2013 р. № 4гн-1) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.gp.gov.ua/ua/gl.html?_m=publications&_t=rec&id=94102
3. Чернушенко А.В. Узагальнення судової практики розгляду клопотань про дозвіл на проведення негласних слідчих (розшукових) дій слідчим суддею / А.В. Чернушенко, М.В. Приндюк [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.apcourtkeiv.gov.ua/apcourtkeiv/uk/publish/article/98401?jsessionid=18E6D81915075301729EE2942C0E64F6>

ШАРКОВА А. М.,
аспірант кафедри правосуддя
(Київський національний університет
імені Тараса Шевченка)

УДК 343.131.5

**ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ЗАТРИМАНОВОГО
ЗАСОБАМИ СУДОВОГО КОНТРОЛЮ**

Стаття присвячена окремим питанням забезпечення прав затриманого засобами судового контролю. Досліджено проблеми законодавчої регламентації процедури реалізації конституційного права кожного на оскарження свого затримання, проведено аналіз механізму забезпечення прав затриманого засобами судового контролю та запропоновано шляхи вдосконалення кримінального процесуального законодавства з метою забезпечення прав затриманого у кримінальному провадженні.

Ключові слова: *забезпечення прав затриманого, засоби судового контролю у кримінальному провадженні, право на оскарження затримання, реалізація права на оскарження затримання.*

Статья посвящена отдельным вопросам обеспечения прав задержанного средствами судебного контроля. Исследованы проблемы законодательной регламентации процедуры реализации конституционного права каждого на обжалование своего задержания, проведен анализ механизма обеспечения прав задержанного средствами судебного контроля, предложены пути совершенствования уголовного процессуального законодательства с целью обеспечения прав задержанного в уголовном производстве.

Ключевые слова: *обеспечение прав задержанного, средства судебного контроля в уголовном производстве, право на обжалование задержания, реализация права на обжалование задержания.*

The article deals with ensuring the individual rights of the detainee by the means of judicial control. The article examines the problems of the legislative regulation of procedures of the realization of the constitutional right of any individual to appeal detention. It is made the analysis of the mechanism of ensuring the rights of the detainee by the means of judicial control and it is proposed the ways to improve the criminal procedural law in order to ensure the rights of the detainee in a criminal proceeding.

Key words: *ensuring the rights of the detainee, means of judicial control in criminal proceedings, right to appeal the detention, realization of the right to appeal against detention.*

